

P. Kabat

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW W POZNANIU
WIELKOPOLSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
61-834 POZNAŃ, UL. GOŁĘBIA 2

Poznań, dnia 4 grudnia 2006 roku

WD 4151/2137/55R/06
Nr rejestru 435/Wlkp/A

P. Szczech

Urząd Miejski Gminy Rakoniewice	
W P L Y N I E L O	
dnia	2006-12-14
L.dz.	30865
podpis	[podpis]

DECYZJA

w sprawie wpisania do rejestru zabytków

Na podstawie art. 6, ust.1, pkt 1, lit. b; art. 7, pkt 1; art. 9 ust. 1; art. 89, pkt 2; art. 91, ust. 4, pkt 4 Ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku, Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity: Dz.U. z 2000r., nr 98, poz. 1071 z późniejszymi zmianami) w wyniku przeprowadzonego postępowania administracyjnego z urzędu

orzekam

wpisać do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego pod numerem 435/Wlkp/A

**historyczny układ urbanistyczny dawnego miasta Rostarzewa, obecnie wsi,
gm. Rakoniewice, pow. grodziski**

określają:

- nawarstwienia kulturowo – osadnicze od czasów pradziejowych po okres nowożytny;
- znajdujący się w centrum plac, pełniący dawniej funkcję rynku, z budynkiem dawnego ratusza;
- szachownicowy układ ulic, zbudowany wzdłuż drogi Poznań – Wolsztyn, stanowiącej oś całego założenia, z bocznymi ulicami: Powstańców Wielkopolskich, Rakoniewicką, Strzelecką, Szkolną, Wolsztyńską;
- architektura sakralna: kościół p.w. Św. Józefa, kościół poewangelicki ob. fil. p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy z dawną pastorówką.
- zabudowa mieszkalna przy wymienionych wyżej ulicach i placach, w przeważającym typie domów parterowych z dachami dwuspadowymi i naczółkowymi oraz domów wolnostojących jednorodzinnych, parterowych, nakrytych dwuspadowymi dachami, także z okazałymi wystawami dachowymi;
- zabudowa gospodarcza z dominującym typem wąskiego parterowego budynku z poddaszem, nakrytego dwuspadowym dachem lub jednospadowym dachem, wznoszonego w tylnej części działek, tworzących układ uliczek z gospodarczą zabudową;
- zabudowa użyteczności publicznej: dawny ratusz, szkoła podstawowa;
- cmentarze: dawny ewangelicki i katolicki;

- infrastruktura kolejowa: dworzec kolejowy, budynek gospodarczy, wieża ciśnień, szalety, wiadukt kolejowy, dawny budynek mieszkalny pracowników kolei przy ul. Szkolnej;

w granicach:

zaznaczonych kolorem pomarańczowym na mapie w skali 1:5000, stanowiącej integralną część decyzji:

1/ Granicę wschodnią wyznacza :

- wschodnia granica terenu dawnego cmentarza katolickiego (działki nr 884),
- odcinek przecinający drogę od północno- wschodniego narożnika działki nr 884 (cmentarza) do punktu styku działek nr 344, 960 i 961,
- wschodnia i północna granica terenu dawnego cmentarza ewangelickiego (działki nr 344),
- wschodnia granica działki nr 276 (terenu PKP),

2/ Granicę północną wyznacza:

- północna granica działki nr 276 (terenu PKP),
- odcinek łączący północno- zachodni narożnik działki nr 276 z północno-wschodnim narożnikiem działki nr 166,
- zachodnia krawędź ul. Szkolnej od północno- wschodniego narożnika działki nr 166 do północno- wschodniego narożnika działki nr 233,
- północna i zachodnia granica działki nr 233,
- zachodnia granica działek nr 234, 235, 236 i 237,
- granica między działkami nr 228 i 238,
- odcinek przecinający drogę od południowo-wschodniego narożnika działki nr 228 do północno- wschodniego narożnika działki nr 226,
- północna granica działek nr 226, 898/2, 223, 219, 218, 216, 215/1 i 215/2,
- północna granica działki nr 213/1 i zachodnia granica tej działki do styku z północno-wschodnim narożnikiem działki nr 923,
- odcinek łączący północno-wschodni narożnik działki nr 923 z północno-wschodnim narożnikiem części budowlanej działki nr 923,
- północna granica części budowlanej działek nr 923, 212/3, 211 i 210,
- odcinek od północno-zachodniego narożnika części budowlanej działki nr 210 do północno-wschodniego narożnika części budowlanej działki nr 209,
- granica północna części budowlanej działki nr 209 i zachodnia granica części budowlanej tej działki do północno-wschodniego narożnika części budowlanej działki nr 208,
- północna granica części budowlanej działek nr 208 i 207,
- północna i zachodnia granica części budowlanej działki nr 206,
- odcinek łączący południowo- zachodni narożnik części budowlanej działki nr 206 z południowo- wschodnim narożnikiem części budowlanej działki nr 205,
- wschodnia i północna granica części budowlanej działki nr 205,
- wschodnia granica części budowlanej działki nr 204 od północno-zachodniego narożnika części budowlanej działki nr 205 oraz północna i zachodnia granica części budowlanej działki nr 204 do północno-wschodniego narożnika części budowlanej działki nr 201,
- północna i zachodnia granica części budowlanej działki nr 201,
- odcinek przecinający drogę od południowo-zachodniego narożnika części budowlanej działki nr 201 do północno-wschodniego narożnika działki nr 203/1,

3/ Granicę zachodnią wyznacza:

- północna i zachodnia granica działki nr 203/1,
- odcinek przecinający drogę od południowo-zachodniego narożnika działki nr 203/1 do północno- zachodniego narożnika części budowlanej działki nr 415,
- zachodnia i południowa granica części budowlanej działki nr 415,

4/ Granicę południową wyznacza:

- zachodnia granica części budowlanej działki nr 416 od południowo-wschodniego narożnika części budowlanej działki nr 415, południowa granica i wschodnia granica części budowlanej działki nr 416 do południowo-zachodniego narożnika części budowlanej działki nr 417,
- południowa granica części budowlanej działki nr 417,

- zachodnia granica części budowlanej działki nr 418/1 od południowo-wschodniego narożnika części budowlanej działki nr 417 i południowa granica części budowlanej działki nr 418/1,
- zachodnia granica części budowlanej działki nr 419 od południowo-wschodniego narożnika części budowlanej działki nr 418/1,
- granica południowa części budowlanej działek nr 419 i 420/2,
- odcinek przecinający drogę od południowo- wschodniego narożnika części budowlanej działki nr 420/2 do południowo-zachodniego narożnika części budowlanej działki nr 421,
- południowa granica części budowlanej działki nr 421 i wschodnia granica części budowlanej tej działki do południowo-zachodniego narożnika części budowlanej działki nr 422,
- południowa granica części budowlanej działki nr 422,
- zachodnia granica działki nr 423/3 od południowo- wschodniego narożnika części budowlanej działki nr 422 i południowa granica działki nr 423/3,
- południowa granica części budowlanej działki nr 423/1 i wschodnia granica części budowlanej tej działki do południowo-zachodniego narożnika części budowlanej działki nr 425,
- południowa granica części budowlanej działki nr 425,
- odcinek łączący południowo- wschodni narożnik części budowlanej działki nr 425 z południowo- zachodnim narożnikiem działki nr 426/1,
- granica między działkami nr 426/1 i 426/2, 426/1 i 427/2, 427/6 i 427/2,
- odcinek łączący południowo- wschodni narożnik działki nr 427/6 z południowo-zachodnim narożnikiem działki nr 430/1,
- południowa granica działek nr 430/1, 430/2, 430/3 i 435,
- odcinek łączący południowo- wschodni narożnik działki nr 435 z południowo-zachodnim narożnikiem działki nr 579, przecinający ul. 3 Maja,
- południowa granica działki nr 579,
- odcinek łączący południowo- wschodni narożnik działki nr 579 z punktem styku działek nr 784/5 i 788,
- południowa granica działek nr 784/5, 784/6, 784/7 i 782,
- odcinek łączący południowo- wschodni narożnik działki nr 782 z południowo-zachodnim narożnikiem działki nr 785,
- zachodnia granica działek nr 785, 776, 777, 778, 910 i 713,
- północna granica działki nr 713,
- zachodnia granica działek nr 707 i 896,
- północna granica działek nr 896, 705, 704, 703, 702, 701, 700, 697, 696, 695, 694, 693, 692 i 691,
- południowa granica działek nr 660,
- odcinek przecinający drogę od południowo- wschodniego narożnika działki nr 660 do południowo- zachodniego narożnika działki nr 663,
- południowa granica działki nr 663, 664, 668, 667 i 669,
- odcinek łączący południowo- wschodni narożnik działki nr 669 z północno- zachodnim narożnikiem działki nr 674,
- południowa granica działki nr 673, 672, 875/2 i 677,
- wschodnia granica działki nr 677,
- odcinek łączący północno- wschodni narożnik działki nr 677 z północno- zachodnim narożnikiem nr 884 (cmentarzem),
- zachodnia i południowa granica cmentarza (działki nr 884).

Uzasadnienie

W toku prowadzonego postępowania Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków przeprowadził czynności administracyjne:

- W dniu 26 września 2006 roku wszczęto postępowanie administracyjne w sprawie wpisania do rejestru zabytków historycznego układu urbanistycznego Rostarzewa. Zawiadomienie o wszczęciu postępowania zamieszczono na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy

w Rakoniewicach, podano do wiadomości Burmistrzowi Rakoniewic, Staroście Powiatu Grodzkiego, w tygodniku „Nasz Dzień” oraz w Internecie, na stronie WUOZ w Poznaniu.

- W dniach od 27 września do 17 października 2006 roku w godzinach od 8.00 do 15.00 w siedzibie WUOZ w Poznaniu wyłożono planszę z wyrysowanym zasięgiem obszaru, który będzie chroniony powyższym wpisem celem zebrania uwag i informacji na temat planowanego wpisu.

- W dniu 7 listopada 2006 roku zawiadomiono, że został zebrany materiał dowodowy niezbędny do rozstrzygnięcia sprawy wszczętej z urzędu, dotyczącej wpisania do rejestru zabytków historycznego układu urbanistycznego Rostarzewa. Zawiadomienie zamieszczono na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy w Rakoniewicach, podano do wiadomości Burmistrzowi Rakoniewic, Staroście Powiatu Poznańskiego, w tygodniku „Nasz dzień” oraz w Internecie, na stronie WUOZ w Poznaniu.

- W dniach od 9 listopada do 16 listopada 2006 roku w godzinach od 8.00 do 15.00 w siedzibie WUOZ w Poznaniu wyłożono zebrany materiał dowodowy niezbędny do rozstrzygnięcia sprawy wszczętej z urzędu, dotyczącej wpisania do rejestru zabytków historycznego układu urbanistycznego Rostarzewa.

oraz ustalił stanowisko w sprawie wpisu do rejestru zabytków historycznego założenia urbanistycznego miejscowości Rostarzewo:

Dokument, w którym pierwszy raz pojawia się nazwa Rostarzewo-Rzeszotarzewo, pochodzi z roku 1379. Jednak szybki rozwój Rostarzewa następuje po roku 1746. W tym to roku ówczesny dziedzic Maciej Skarbek z Malczewa Malczewski sprowadził niemieckich osadników. W 1752 roku wyjednał u króla Augusta III Sasa prawa miejskie dla Rostarzewa. W 1763 roku było w Rostarzewie około 60 mieszczan, 20 rolników, 12 komornic. Trzydzieści lat później było już zarejestrowanych 75 mieszczan, 35 rolników i 8 komornic. Mieszkańcy płacili wtedy 2800 zł polskich podatku. Mieszkali w domach drewnianych krytych gontem i słomą, zabudowa była zwarta i tworzyła typową ulicówkę. W 1727 r. postawiony został nowy kościół z drewna, na miejscu poprzedniego spalonego przez Szwedów w czasie wojny północnej. Następnie po otrzymaniu praw miejskich w centralnym punkcie wyznaczono plac targowy, na którym w 1768 r. postawiono ratusz, z łamanym dachem krytym gontem i wieżyczką zegarową, zachowany do chwili obecnej. Pełnił on też rolę rogatki, a droga biegła przez sień przejazdową.

Domy ustawiano przeważnie ścianą boczną do ulicy oraz wzdłuż ulicy łącząc sąsiadujące domy. Rostarzewianie dbali o swoje dzieci, już w roku 1751 wybudowano dla nich szkołę, a w roku 1786 powstała szkoła żydowska. Rozwój miasta został zahamowany z chwilą przejścia pod panowanie pruskie na mocy II rozbioru. Ówczesne rozplanowanie przestrzenne miasta z rynkiem i siatką ulic zachowało się do chwili obecnej bez większych przeobrażeń.

W wiek XIX Rostarzewo weszło z liczbą 486 mieszkańców. W 1815 r. Rostarzewo przechodzi do Wielkiego Księstwa Poznańskiego, co powoduje szybki wzrost ludności, jest to jednak głównie ludność niemiecka wyznania protestanckiego. Liczba Polaków była bardzo mała. Ludność utrzymywała się głównie z rzemiosła i rolnictwa. W II połowie XIX wieku miejscowość stopniowo się rozwija gospodarczo. Powstają gorzelnie, kilka wiatraków i przede wszystkim cegielnie, produkujące cegłę w oparciu o tutejsze pokłady gliny. W 1905 roku przy nowowybudowanej linii kolejowej Poznań – Wolsztyn został wybudowany dworzec kolejowy wraz z towarzyszącymi obiektami – wieżą ciśnień, budynkiem gospodarczym. Droga prowadząca do dworca otrzymała nawierzchnię z kamiennej kostki brukowej. Przy ul. Rakoniewickiej w 1866 roku został wzniesiony neoromański kościół ewangelicki (obecnie katolicki p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy), o elewacjach utrzymanych w nieotynkowanej cegle. W początku XX wieku wybudowana została także szkoła podstawowa, o elewacjach utrzymanych w nieotynkowanej cegle. Jest to przykład

typowego pruskiego budownictwa szkolnego, wznoszonego według standardowych rządowych projektów.

W drugiej połowie XIX i w początku XX wieku starsza zabudowa mieszkalna – drewniana i szachulcowa – była zastępowana przez nowe obiekty murowane. Były to zwykle parterowe budynki nakryte dwuspadowymi dachami, usytuowane kalenicowo w stosunku do ulic i placów. Zabudowa ta w znacznej części zachowała się do obecnych czasów.

W 1922 roku podjęto starania o pozwolenie na budowę kościoła w Rostarzewie. 19 listopada 1925 r., z dniem 1 stycznia 1926 r. ks. Kardynał Edmund Dalbor erygował parafię, a budowę kościoła według projektu opracowanego przez architekta Rogera Sławskiego rozpoczęto w 1928 r. Kościół i parafia otrzymała imię św. Józefa. 1 listopada 1932 r. odbyło się uroczyste otwarcie cmentarza grzebalnego dla członków parafii katolickiej.

Rostarzewo otrzymało status gminy wiejskiej, a z dniem 14 września 1934 r. gmina wiejska stała się gromadą i weszła w skład gminy Rakoniewice. Po II wojnie światowej w strukturze miasta nie zaszły już większe zmiany. Przy ul. Rakoniewickiej, naprzeciwko kościoła poewangelickiego, powstał duży pawilon handlowy, utrzymany w formach modernistycznych, charakterystycznych dla tego typu obiektów wznoszonych w latach 60 -70 XX wieku.

Zawarty między wyżej wymienionymi granicami obszar przeznaczony do objęcia decyzją o wpisie do rejestru zabytków jest terenem ukształtowanym w okresie nowożytnym, o niezatartym od czasu postania układzie urbanistycznym.

W obrębie wpisywanego obszaru znajdują się następujące obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- kościół ewangelicki ob. rzym.-kat. p.w. MB Nieustającej Pomocy, 1886, nr rej.: 2566/A z 12.12.1995r.;
- ratusz, 1786, nr rej.: 350/30/A z 07.06.1952r.

Historyczny układ urbanistyczny Rostarzewa w całości oraz w odniesieniu do poszczególnych jego elementów został opisany w opracowaniach naukowych i dokumentacyjnych. Między innymi w:

- *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego*, T.IX, Warszawa 1888, s. 795-796;
- *Oswald Engler, Stadt Rothenburg an der Obra*, w: *Aus dem Posener Lande*, 1911r., s. 321 – 323;
- *Grundung und Etwicklung der Stadt Rothenburg a.d. Obra*, w: *Heimat und Welt*, nr 23, 1936r.;
- *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, Woj. Poznanskie, Powiat Wolsztyn, T.V, z.28*;
- E.Borsch-Supan, D.Muller, *Stuller. Friedrich August Stuller 1800 – 1865*, Berlin 1997, s. 724;
- Wojciech Lipowicz, *Karta ewidencyjna cmentarza ewangelickiego*, 1987r.;
- Wojciech Lipowicz, *Karta ewidencyjna cmentarza katolickiego*, 1987r.;
- Wiesław Biegański, *Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa – ratusz*, 1994r.
- Jolanta Goszczyńska, *Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa – kościół parafialny, p.w. św. Józefa*, 1996r.;
- Wojciech Lipowicz, *Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa – kościół ewangelicki, ob. fil. P.w. MB Nieustającej pomocy*, 1992r.;

- Stanisław Januszewski, *Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa – wodociągowa wieża ciśnień - kolejowa*, 1992r.;

W związku z powyższym Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków uznaje, że historyczny układ urbanistyczny Rostarzewa na podstawie art. 6 ust., 1 pkt 1, lit.b; art. 7, pkt 1; art.9, ust. 1; art.89, pkt.2; art. 91, ust.4, pkt 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568) podlega ochronie i opiece prawnej.

Od niniejszej decyzji służy stronie odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego złożone w terminie 14 dni od daty jej ogłoszenia, za Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

pieczęć i podpis

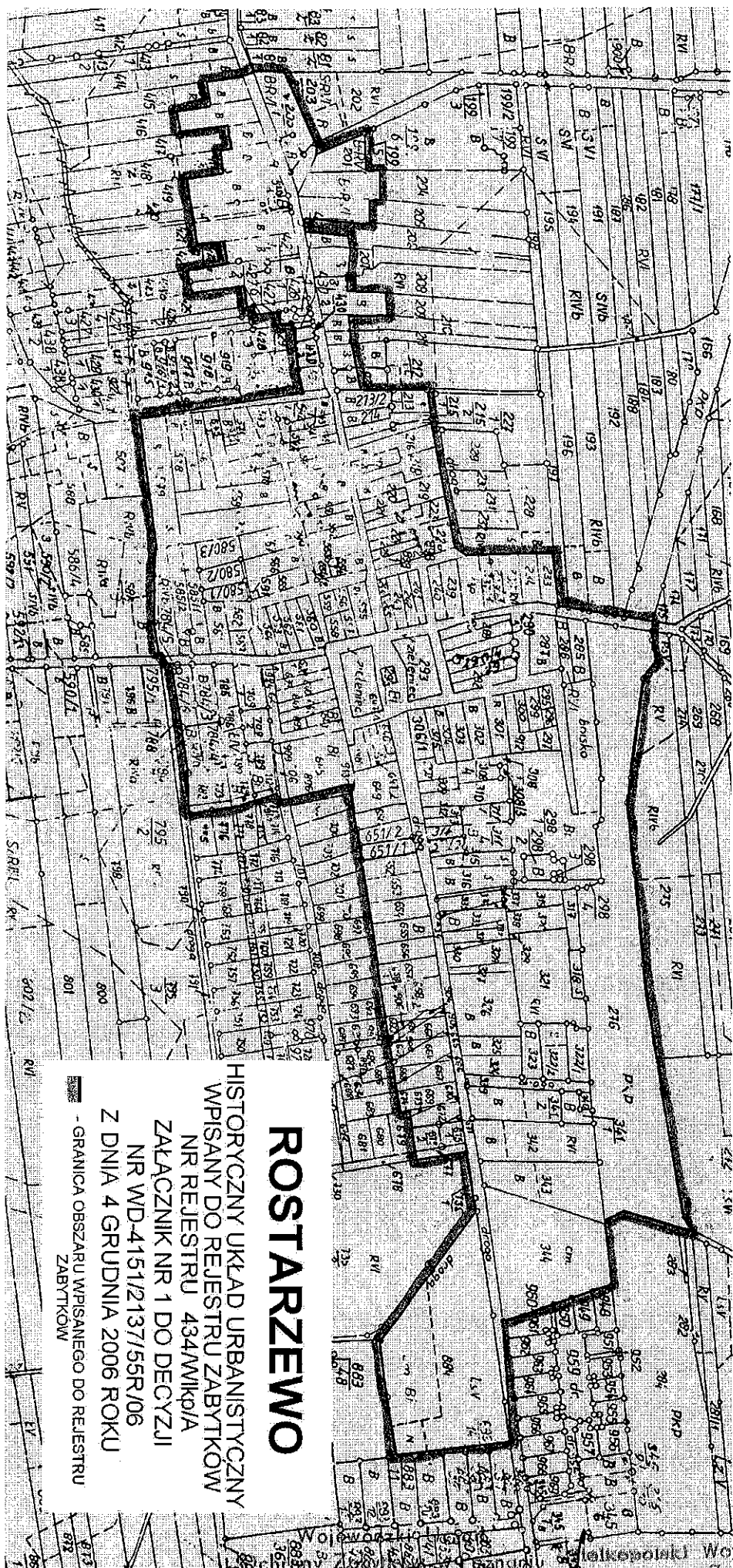
Wielkopolski Wojewódzki
Konserwator Zabytków
[Signature]
mgr Aleksander Starzyński

ZAŁĄCZNIK:

1. Załącznik nr 1 – Mapa ewidencyjna z wyrysowanymi granicami obszaru objętego decyzją o wpisie do rejestru zabytków.
2. Pouczenie o skutkach wpisu do rejestru zabytków.

OTRZYMUJĄ (ZA ZWROTNYM POTWIERDZENIEM ODBIORU):

1. Burmistrz Miasta Rakoniewice, Urząd Miejski, ul. Drzymały 25, 62-067 Rakoniewice,
2. Urząd Gminy, ul. Drzymały 25, 62-067 Rakoniewice, (tablica ogłoszeń),
3. Starosta Powiatu Grodzkiego, Starostwo Powiatowe, ul. Żwirki i Wigury 1, 62-065 Grodzisk Wielkopolski
4. a/a (jp).

ROSTARZEWO

HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY
WPISANY DO REJESTRU ZABYTKÓW
NR REJESTRU 434WIKO/A
ZAŁĄCZNIK NR 1 DO DECYZJI
NR WD-4151/2137/55R/06
Z DNIA 4 GRUDNIA 2006 ROKU
- GRANICA OBSZARU WPISANEGO DO REJESTRU
ZABYTKÓW

61 834 Poznań, ul. Gołębia 2
tel. (0 61) 852-80 03, 852 80-04
fax (0-61) 852 80 02

Wojewódzki konserwator Zabytków
mgr Aleksander Starzyński

**POUCZENIE O SKUTKACH WPISU DO REJESTRU ZABYTEKÓW
HISTORYCZNEGO UKŁADU URBANISTYCZNEGO
(wyciąg)**

*Wpisanie do rejestru zabytków pociąga za sobą następujące skutki prawne
wymienione w ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku,
o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568).*

(...)

Art. 4. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 6. 1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
  - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,

(...)

Art. 9. 3. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych.

(...)

Art. 18. 1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19. 1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

(...)

Art. 27. Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

Art. 28. Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;

(...)

Art. 30. 1. Właściciel lub posiadacz zabytku nieruchomego bądź nieruchomości o cechach zabytku jest obowiązany udostępnić ten zabytek bądź nieruchomość wykonawcy badań w celu ich przeprowadzenia.

2. W przypadku odmowy udostępnienia zabytku nieruchomego bądź nieruchomości, o których mowa w ust. 1, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję nakazującą właścicielowi lub posiadaczowi udostępnienie tego zabytku bądź nieruchomości, na czas niezbędny do przeprowadzenia badań, jednak nie dłuższy niż 3 miesiące od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna.

3. Za szkody wyrządzone w związku z badaniami, o których mowa w ust. 1 lub 2, przysługuje odszkodowanie na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym.

Art. 31. 1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza finansować roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jest obowiązana pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne dla ochrony zabytków archeologicznych.

2. Szczegółowy zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych przy zabytku nieruchomym, o którym mowa w ust. 1, wojewódzki konserwator zabytków ustala w drodze decyzji.

3. Egzemplarz dokumentacji badań, o których mowa w ust. 1, podlega po ich zakończeniu nieodpłatnemu przekazaniu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Art. 32. 1. Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:

- 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
- 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
- 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.

5. Po dokonaniu oględzin odkrytego przedmiotu wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję:

- 1) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot nie jest zabytkiem;
- 2) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot jest zabytkiem, a kontynuacja robót nie doprowadzi do jego zniszczenia lub uszkodzenia;
- 3) nakazującą dalsze wstrzymanie robót i przeprowadzenie, na koszt osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej finansującej te roboty, badań archeologicznych w niezbędnym zakresie.

7. Jeżeli w trakcie badań archeologicznych zostanie odkryty zabytek posiadający wyjątkową wartość, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o przedłużeniu okresu wstrzymania

robót. Okres wstrzymania robót nie może być jednak dłuższy niż 6 miesięcy od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 3.

9. W przypadku odkrycia przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, z wyłączeniem zabytków archeologicznych, w sprawach własności i wynagrodzenia dla znalazcy tego przedmiotu stosuje się odpowiednio art. 189 Kodeksu cywilnego.

Art. 33. 1. Kto przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1.

Art. 34. 1. Osobom, które odkryły bądź przypadkowo znalazły zabytek archeologiczny, przysługuje nagroda, jeżeli dopełniły one obowiązków określonych odpowiednio w art. 32 ust. 1 lub w art. 33 ust. 1.

(...)

Art. 36. 1. Pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga:

- 1) prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- 2) wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- 3) prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- 4) prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- 5) prowadzenie badań archeologicznych;
- 9) zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- 10) umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 11) podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;

4. Wojewódzki konserwator zabytków może uzależnić wydanie pozwolenia na podejmowanie działań, o których mowa w ust. 1 pkt 6, 9 i 11, od przeprowadzenia, na koszt wnioskodawcy, niezbędnych badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych. Egzemplarz dokumentacji badań jest przekazywany nieodpłatnie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

(...)

Art. 38. 1. Wojewódzki konserwator zabytków lub działający z jego upoważnienia pracownicy wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków prowadzą kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3. Przy wykonywaniu kontroli wojewódzki konserwator zabytków lub osoby, o których mowa w ust. 1, są uprawnione do:

- 1) wstępu na teren nieruchomości, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie zniszczenia lub uszkodzenia zabytku;
- 3) sprawdzania zgodności wszelkich działań podejmowanych przy zabytkach wpisanych do rejestru oraz prowadzonych badań archeologicznych z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu i zatwierdzoną dokumentacją;
- 4) żądania ustnych lub pisemnych informacji w zakresie niezbędnym dla ustalenia stanu faktycznego dotyczącego zakresu kontroli;
- 5) żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z zakresem kontroli;
- 6) dokonania wpisu w dzienniku budowy w zakresie określonym przepisami Prawa budowlanego.

(...)

Art. 43. Wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję o wstrzymaniu wykonywanych bez jego pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu:

- 1) prac konserwatorskich, restauratorskich, badań konserwatorskich lub architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- 2) robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub w jego otoczeniu;
- 3) badań archeologicznych;
- 4) innych działań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 6-8 i 10-12.

(...)

Art. 45. 1. W przypadku gdy bez wymaganego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu wykonano przy zabytku wpisanym do rejestru prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne lub podjęto inne działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 6-8 i 10-12, wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję:

- 1) nakazującą przywrócić zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, określając termin wykonania tych czynności, albo
- 2) zobowiązującą do doprowadzenia zabytku do jak najlepszego stanu we wskazywany sposób i w określonym terminie.

2. Przepis art. 44 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

(...)

Art. 49. 1. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję nakazującą osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wpisanego do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego, przeprowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku, jeżeli ich wykonanie jest niezbędne ze względu na zagrożenie zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem tego zabytku.

(...)

Art. 71. 1. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

2. Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

(...)

Art. 73. Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.

(...)

Art. 108. 1. Kto niszczy lub uszkadza zabytek, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 sąd orzeka, a w razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2 sąd może orzec, nawiązkę na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami w wysokości od trzykrotnego do trzydziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia.

(...)

Art. 110. 1. Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytku nie zabezpieczył go w należyty sposób przed uszkodzeniem, zniszczeniem, zaginięciem lub kradzieżą, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

(...)

Art. 113. 1. Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków nie powiadomi wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia,
- 2) zagrożeniu dla zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia,
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego, w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany,
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości
- podlega karze grzywny.

2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Art. 114. Kto uniemożliwia lub utrudnia dostęp do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy, podlega karze grzywny.

Art. 115. 1. Kto niezwłocznie nie powiadomił wojewódzkiego konserwatora zabytków lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) o odkryciu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, a także nie wstrzymał wszelkich robót mogących uszkodzić lub zniszczyć znaleziony przedmiot i nie zabezpieczył, przy użyciu dostępnych środków, tego przedmiotu i miejsca jego znalezienia, podlega karze grzywny.

2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Art. 116. 1. Kto niezwłocznie nie powiadomił wojewódzkiego konserwatora zabytków lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) o przypadkowym odkryciu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, a także nie zabezpieczył, przy użyciu dostępnych środków, tego przedmiotu i miejsca jego znalezienia, podlega karze grzywny.

2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Art. 117. Kto bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia prowadzi prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie lub architektoniczne przy zabytku wpisanym do rejestru lub roboty budowlane w jego otoczeniu albo badania archeologiczne, podlega karze grzywny.

Art. 118. Kto bez pozwolenia umieszcza na zabytku wpisanym do rejestru urządzenia techniczne, tablice, reklamy oraz napisy, podlega karze grzywny.

Art. 119. Kto nie wykonuje zaleceń pokontrolnych, o których mowa w art. 40 ust. 1, podlega karze grzywny.